

פרוטוקול מס. 125

מישיבת ועדת הכלכלה, שהתקיימה ביום רביעי,
ג' בחשוון תשל"ו - 8.10.75, משעה 10.00.
(בחל-אביב, בבית החייל).

נ ר כ ח י ס - חברי הוועדה:

י. הורביץ - היו"ר
א. אבטבי
מ. דרובלס
ע. הדר
א. יודין
יגאל כהן
א. לבני
י. מודעי
י. פרנק
נ. קצב
י. שער

מוזמנים:

מ. נוידרפר - משרד האוצר
א. דברת - " "
ד"ר מ. מנדלבאום - מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה
ע. רסלר - התאחדות התעשיינים
א. סיברג - " "
גדעון בן-ישראל - הוועד הפועל של ההסתדרות
נפתלי אושפיז - " " " "

מזכיר הוועדה:

מר פלקסר

כלכלן הוועדה:

מר לב

קצרת ניח:

שולמית פרג

היו"ר י. הורביץ:

אני פותח את הישיבה.

לפני שניגש לנושא שעומד על הפרק אצלנו, אני מבקש שאם נוכל לצאת בקריאה משוחפת לפועלי נמל אשדוד לחזור לעבודתם. לבקש שכל העובדים יחזרו לחיים תקינים. אם יש לערער על חומרת הדין, אז עליהם לפנות לבית המשפט. בשום אופן לא לעשות אחרת. הקוצים ישנם ורק הבנזין צריך להשפך והשריפה תתלקח בכל הארץ. אם נעשה עוול, אם היה גזר דין חריף מדי או לא, אז הדרך היא רק של בית משפט. ולא דרך הרחוב והפסקת עבודה.

אם יוסכם עלינו שקריאה כזו תצא מכאן, מוועדת הכלכלה, הרי מה טוב. לדעתי, לא נאה לוועדת הכלכלה, במצב כזה של המשק, להתעלם ממה שקורה בחוץ.

ה ו ח ל ט

על דעת כל חברי ועדת הכלכלה, להוציא קריאה לפועלי נמל אשדוד לחזור לעבודתם. אם יש תביעות או ערעור על חומרת הדין, הרי שיש לעשות זאת דרך בית המשפט, ולא להשבית את המשק.

בישיבה האחרונה שלנו שמענו דיווח של המשרדים על העמדה שלכם, ועתה הם מוכנים לענות על השאלות, וברצון. אני מבקש את חברי הוועדה להציג את שאלותיהם.

א. ליבני: אני, כחבר כנסת די צעיר - בקושי הנני חבר כנסת משך שנה וחצי - אני יכול לומר, כי לאחר הפיחות השני, ואם אינני טועה - השלישי, שכך על השני איך ויכוח. לאחר הפיחות הקודם הבעיה שאנחנו הצגנו בפני הממשלה היתה: איך לא יתבזבז הפיחות הזה, והנה היום אנחנו עומדים שוב בפני אותה שאלה, וזה אמור לגבי כל הפיחותים. גם פיחות זה. לדעתי, גם פיחות זה עומד להתבזבז. אני חושב שהוא כבר בוזבז. השאלה היא, מה עושה המדינה בנדון לאחר הפיחות של 43%? (מ. נוידרפר: דה-פקטו זה 22% מבחינת הייצוא)

אנחנו הצענו למנכ"ל משרד המסחר והתעשייה לקבוע מדד, הייתי אומר תמריץ ייצוא - שיהיה מדד התייקרות בארץ, ושלא תהיה שיטת המקל והגזר. אמנם הובטח לנו שזה יהיה משום שצעקנו חמס איך יצואן יכול לתכנן משהו לטווח שהוא מעבר לשנה? מדוע יתעסקו יצואנים בהתעסקויות שהם לשם ייצוא?

דברנו על נושא התחמקות, יש לשבת במפעל ולא במזנוני "פאלאס" או במזנוני הכנסת. אבל אני יודע שההבטחה היתה של 4 אגורות. אחר כך אני שומע שנתנו ולקחו, שנתנו והוסיפו. על כל פנים, התוצאה ברורה - הייצוא ירד, ואל תספרו לי מעשיות על משבר בינלאומי וכו'. כל הייצוא, גם הקודם, אף פעם לא הגיע לשיאו. (א. דברת: ייצוא הסחורות ירד בדולר אחד.)

אני מדבר על ריאלית. במדינה כמו שלנו, דריכה במקום אומרת נסיגה. אם כן, בוזבז הפיחות הקודם, ואני רואה שגם פיחות זה יבוזבז. לדעתי, הוא כבר בוזבז. אולי אפשר לעצור בזבז זה? זו השאלה. עד מתי נציג הממשלה ימשיך להבטיח משהו, אשר לאחר מכן מתחילה ההתחשבות? 4 אגורות - כבר לא ראו דבר כזה.

א. איתן:

זאת ועוד: הפיחות הזה הביא לבריחה מהכסף. בריחה מהשקעות. אצלי קנייה אפילו של צמודים זו השקעה. חסכון זה לא בזבוז בשוק. לא מוכרחים להחליף מקררים כל 3 שנים, או מכונת כביסה וכל דבר אחר. קיימת התחרות בין השכנים בענין זה. מה רוצים לעשות בענין זה?

ועוד: לאור המצב "המזהיר" שלנו של מאזן התשלומים, גם ההשקעות ירדו. פעם אמרו שזו תוצאה של מלחמת יום הכפורים. אנשים משקיעים בפוטנציה, ואני שומע שכמה רשויות מתרוצצות. זה נוסף לכל הדברים הכלכליים. יש מועצות אזוריות, ואני שמעתי על 17 אינסטנציות. זה ממש דבר נורא.

במשרדי ממשלה, או בשויות שונות של משרד הפנים ועוד מבליים האנשים חודש-חודשיים, נפגשים עם מי שנפגשים, ואחר כך מודיעים להם שלא יבואו, או שיחזרו לבוא. הרי אי אפשר לשחק בזה בצורה כזו. על כל פנים, כל השקעה מקטינה את מאזן התשלומים.

עד כמה שאני זוכר את הפיחותים, רובם הם נעשים בסוף הקיץ - בנובמבר-דצמבר, או פברואר. תמיד עושים את הפיחותים לאחר שאזרחי ישראל מוציאים את מטבע החוץ שהם רכשו אצל סוכני נסיעות לבילוי בחו"ל. הם קונים מיליוני דולר לפני הפיחות. (מ. נוידרפר: היה גם פיחות באוגוסט 1971).

שמענו ניתוח סטטיסטי לגבי התעשייה והחקלאות. איך רשומים במשרדי הממשלה עובדי התעשייה בקבוצים - האם הם רשומים כעובדים חקלאיים או עובדי תעשייה?

הם רשומים כעובדי תעשייה.

מ. מנדלבאום:

מספר שאלות: כיצד קרה שכל החכניות, כביכול, החכנית הכלכלית והפיחות נודעו

מ. דרובלס:

בציבור עוד לפני ביצוען?

אנשי ההסתדרות דברו פה על התעשרות קלה, על צמודים ועוד. אני חושב שהתעשרות קלה מתאפשרת ע"י הדלפה כפי שזה הודלף לאחרונה. ממי יצאה הדלפה כזו? האם חוקרים דבר כזה? כיצד זה קרה? הפעם זה נודע זמן רב לפני ביצוע חכנית כלכלית זו. כשלושה ימים לפני כן ידעו האנשים מה שיהיה בשבת. מה שאמרו לי אנשים ביום ד', שמעתי אותם הדברים ביום א' בבקר.

עד ששמעתי את הדיווח מפי המנכ"לים - בעיקר ממנכ"ל משרד האוצר, מר גפני, וחבל שהוא איננו היום - חשבתי שישנה חכנית כלכלית. אבל לאחר ששמעתי אני מביין שאין חכנית כזו. המצב הוא כזה, אם יצליחו - מה טוב, ואם לא יצליחו אז יראו מה ניתן לעשות הלאה. האם כך אפשר לפתח מדינה? אני נדהמתי כשמעתי את מר גפני.

שמעתי שישנם מפעלים בארץ - מפעל אחד שמייצר למניעת ייבוא. עכשיו הוא סגר את המפעל לחודשי הקיץ. איך יתכן דבר כזה? בגלל סגירת מפעל זה נאלצנו לייבא אותם דברים שהוא מייצר. לאן נגיע? האם אי אפשר להוסיף עוד חצי משמרת על מנת שאפשר יהיה לייצר עוד? כפי שנאמר לי, מפעל זה הוא רנטבילי. בכל זאת, לא היו צריכים לסגור את שערי מפעל כזה. הוא נסגר משום שכל העובדים ביחד יצאו לחופשת קיץ. גם זה חלק מתכנית כלכלית.

אנשי ההסתדרות אמרו כי לדעתם צריך לשים יד על הצמודים, כי זהו נגע רע של המדינה. לדעתי, אין זו הנקודה המרכזית. דוקא על הצמודים הממשלה התחייבה. יש אמינות בענין זה. אותו יהודי שיש לו את הלירה, רוצה להבטיח אותה על מנת לקנות בבוא

העת עברו, או שבעוד 15-20 שנה כסף זה ילך ללימודי תיכון של בנו. או לרכישת פריז'יז'ר. האם כך מייצגת ההסתדרות את האזרחים?

דובר על צמצום הסובסידיה - לא היה צריך את עזרת ההסתדרות בעניין זה כי אפשר היה לעשות אותו דבר בליעדיה. אחרת היה מתקבל על הדעת כי שר האוצר מכריז שהוא מצמצם באופן דרסטי את הסובסידיות, ואז יש לשחף את הגורמים האחרים במשק. אני לא יכול לסמוך על זה. ההסתדרות אמרה לא, וזה לא נתקבל. הממשלה רצתה להשיג את ההישג הזה, אך הוא לא יצא לפועל, כי היא לא יכלה לעמוד בלחץ של צמצום הסובסידיות. כאן אני שואל את נציגי הממשלה, שהם אנשים שאינם אשמים, הם מקבלים הנחיות לאחר שמישהו מחליט בעניינים. אבל אני שואל, איך אפשר לבצע תכנית כלכלית כזו? איך זה קרה שלא לקחו הכל בחשבון? אם הוחלט משהו, על הממשלה לדעת שהיא עומדת מאחורי כל הדברים האלה. אם אחרי קבוצות לחץ, אז עליה לקחת את המסקנות וכו'.

אני, כחקלאי, הנני בעד ביטול סובסידיות. משום שיש בזה דבר מוטעה - לא יתכן שהממשלה תוביל אותנו לתהום. היא לא יכולה לנהל את התכניות שרצתה.

לכן אני חושש מאד, שאם הפיחות שהיתה צריכה לעשותו - יתכן שצריכה היתה לעשותו יותר חריף - אם התכנית הכלכלית הזו תצליח, ושחור תקופה קצרה נעמוד שוב במצב דומה, ואז לא נוכל לדעת לאן זה יוביל.

בקשר להסבה מהשירותים לייצוא: רבותי, אני לא רואה מה שנעשה בכיוון זה. 2000 עובדים בשירותים תור תקופה קצרה. אני לא מאמין ש-700 איש לשנה יעברו משירותים. אני מבטיח שבמקומם נקבל עובדים נוספים לשירותים.

אני מבקש לקבל חשובה לכל שאלותי אלה.

י. מודעי:
אני אשאל שאלות לא חשובות: הבעיה המרכזית האחת היא, להגביר את הייצור לייצוא. בצדק טוענים כל המומחים שזה בא רק לווסת את הקבוצים. האילוצים לא קיימים יותר. השכר, הפריז'וז'ן לא תואם את ההון. שום דבר במשק חופשי איננו פועל. כך ששום דבר לא יעזור, ולכן זה לא עזר. זה לא צפוי ולא יעזור. סימן חיים הוא כאשר עושים משהו.

המהלכים האחרונים באו לנסות להשיג דברים שלא הושגו במהלכים הקודמים - הגברת הייצוא. החשבון של עידוד הייצוא מראה בסך הכל 6%. אם תוסיף את הפרמיות תגיע ל-6% ולא ל-10%. אומרים לי הכלכלנים של התעשייה שחישבו את הריאלית שהיא של 2% בסך הכל. אם 2%, אז אי אפשר לעודד שום ייצוא. 6% זה שער הרשמי של היטל בטחון מול הבסיס החדש שזה 6%. יש התייקרויות בחשמל במים בשכר זוחל, כך שריאלית זה 2%. זהו המספר. אבל לא זו הנקודה שאני עומד עליה.

לדעתי, זה לא רק בזבוז וזה סבל לציבור, אלא אתה יוצר רמה יותר גבוהה. דולר זה 20 ל"י. זה לא רק סבל, אלא זה תסכול, נזק, פרנסה, ויותר מכל - זהו הרמת הרמה של הציבור.

אני שואל: האם באמת מישהו משלה את עצמו שמהלכים אלה היה תיקון כלשהו לעידוד הייצור? אם יש יתרון של 2%-3% אז יש נזק במימון. כאשר ההכרזה אומרת שערך הדולר הוא יותר גדול, אז צריך יותר לירות ישראליות. אם היו נותנים יתרון, אז יש לך ממה לשלם. לקחת 2% ולקחת מימונים של יותר מ-2%, הרי שזה נזק.

ועוד: לא הצלחתי לקבל חשובה מי גזר את הגזרה של 12 הענפים, ברמה עתונאית של ייבוא - זה לא היטלים על המלאי כולו. היטל על מלאי תעשייתי - ההמצאה הזו נובעת לא מידיעת

השוק. אנשים מוכנים היום לשלם את ההיטל ולמכור, ובלבד לצאת מההיטל. הם מוכים ממילא. זו נוחיות גבייה. אי אפשר לנהל משק בגלל נוחיות גבייה. לעתון, שזה מהלך כלכלי, זה לא נכון. האם זה אמצעי לתיקון המשק? טכסטיל זה אחד הענפים המוכים. לדעתי, העקרון ביסודו פסול. על פי מה? למה 12 ענפים אלה? אני יושב עם הענפים, עם לשכות מסחר. האנשים שלמו כבר פעם על המלאי, ועכשיו ישלמו עוד פעם. אם הוא כבר שילם את הקרן, אז הוא צריך לשלם עוד פעם? הכל אני יודע. לקרוא לזה מהלך כלכלי - הרי זה עלבון לאינטליגנציה.

השרירות הזו חייבת להפסק. הציבור קבל את זה כשרירות. אני אומר דברים אלה כאזרח. אי אפשר להפעיל את 12 הענפים. רק הבוקר שמענו מה קורה. היכן הכסף? זו אינדיקציה להקטנת הייבוא. הציבור לא יוכל לקבל את זה. אני יעצתי לאנשים לפנות לבג"צ.

ועוד: במדינת ישראל אין חסכון. כולם יודעים את זה. יש חסכון ספקולטיבי. אין פה חסכון של דאגה לצבירה. יש מאמץ לשמור על ערך הכסף, וזה מעודד ע"י הממשלה כי היא זקוקה לספוג כסף זה, אבל היא לא נוגעת בשרשים. נכון, אין זה קל. זה ענין של הרבה סכנות. אבל בסופו של דבר יצטרכו לטפל בשרשים, ולהקפיא את השכר לאיכס זמן. בריטניה כולה מפורקת.

מה המחשבה בתחום הטיפול בארבעה-חמשה נושאי יסוד, אשר רק הם יולידו את הפריזון, את התפוקה ואת הייצוא? כל עוד לא מתקבלת שם מחשבה לעוד שלוש-ארבע שנים, מה בכוונתכם לעשות בתחום -

(א) התמורה לפריזון? (ב) רווח להון ולמאמץ יצרני? (ג) בתחום של תקציבים מאוזנים? כאשר יש גרעון שהוא 12% תקציבית - מה ניתן לעשות בתחום ההזרמות למיניהן, ולא כאשר האוצר צריך להפסיק את האיזונים? ההסתדרות יותר נבונה מבעלי ההון. אין מאחורי זה שום משקל. זה גם לא מכנים לאוצר כסף, כי זה שוליים. אני משתתף בדיונים על המאזנים הכלכליים במסגרת המדיניות הכלכלית, חירום כלכלי, ויסות, אקדמיה ועוד. אבל על שרשים לא זכיתי לשמוע. מה התכנית שהציבור ישמע?

זו לא בעיה של חלוקה העוגה, כי אם לא תהיה עוגה אז לא יהיה מה לחלק. זו בעיה של תיקוני מצב. זו בעיה של כירורגיה. כל מה שהוסבר, הכל נכון. אני לא יכול לתאר לי שהממשלה תבוא עם מדיניות חירום כלכלית, ותראה נסיון לתקן שרשים, ושהאופוזיציה תתנגד לה.

יגאל כהן: נדמה לי שיש הסכמה כללית על כמה דברים שלא השגנו.

יש הרגשה שאמינות הממשלה נפגמה קשות, וזה בתחום הכלכלי. לדעתי, יש לזה השלכות חמורות, כי יש הרגשה שאין תכנית לטווח לא ארוך, וכי יש ערעור במשק. במסגרת תכנון בייצוא, לגבי כל יצרן וייצואן לדעתו זו מכה שלא יוכלו לעמוד בה. אני חושב שזו רעה חולה למשק. פערים ודאגה לחלש, למרות שאני חושב שיש התקדמות בארץ, הפעם ההסתדרות לא אשמה. אני שותף לזה שההסתדרות הסכימה לוותר על עיקור תוספת היוקר. אני הייתי שותף במהלכים של ההסתדרות.

אבל אני חושב שאין לבוא מיד, חודש וחצי אחרי כן ולפתוח בתכנית חדשה. לדעתי, זה מערער את האמינות גם אם יפוצו האנשים. זה משפיע על רצון לעבוד, על יחסים ומוסר עבודה. יחד עם זה, אין ויכוח שגם ההסתדרות צריכה לתקן ולעשות בדק בית. יש הרגשה ששני סוסים מושכים. אבל לא מתכוונים לבעיה האמיתית. הוא הדין לגבי המשק ההסתדרותי. בהפניית עובדים לא לייצור היא לא יכולה לרחוץ ידיה. זה לא פתרון המשק. כאשר מדברים על קופות גמל, ולא על החזקת מנגנון במועצות פועלים. כוחה של ההסתדרות לתבוע תיקונים ביעול המשק. כוחה המוסדי גדול במידה רבה. נדמה לי שהיא נאחזת בקרש הצלה בענין הסובסידיות, כי לא עמדו בהבטחה. היא גילתה ספקנות, ואני נתתי ידי בכך למרות שאני באופוזיציה. הפעם הזו לא יעמדו בענין זה של

יגאל כהן:

סובסידיות. זה יפגע גם ביצרן החקלאי, גם במשק. העובדים לא יעמדו בזה. מכל מקום, ההסתדרות נאחזה הפעם בקרש הצלה. הפולת וההשלכות יהיו הרבה יותר גדולות.

לא קבלתי הסבר שנדמה לי שאנחנו צריכים להבטיח כי הנטל יהיה על כולם. אבל נטל למי? ל-4-5-6 וגם ל-10 אלפים נטו? בינתיים דוחים. מי שעשה עיוותים וקבל מעבר, יכול לקצץ. יכול להיות שרבים נהנו מזה. אבל מי שלא נהנה, צריך לשלם. על כל פנים, כל כניעה צריכה להיות על כולם. מזמינים קבוצות לחץ ולחץ נוסף. ההסתדרות לא יכולה להתעלם מזה. אני זוכר את יצחק בן-אהרן שהיה אומר: "(יהושע) פרץ, שב על ידי". הם גידלו אותו. הממשלה שוב נכנעה. היה נוח לכולם. הנוחיות הזו מתבטאת בזה שההסתדרות זרקה לממשלה, והממשלה תזרוק להסתדרות --- (נ. קצב: לא יתכן לדבר דיבור כזה) גם היום נדמה לי שההסתדרות תזרוק לממשלה, והממשלה תזרוק להסתדרות. כך לא תפתרו בעיות וגם לא תגבירו את ההסתדרות. חמיד נדברנו ונפגשנו. אינני יודע אם מפגש זה לא הסתדר.

דובר פה לגבי הבעיה כיצד להביא לזה שאנשי שירותים יעברו לייצור - גדעון בן-ישראל אמר שכתוצאה מכך העניין הגיע למה שהגיע. זה לא נכון. נאמר לי כי אינם יכולים להעביר שני עובדים ממקום אחד לשני. ונכנעו לזה. אבל אם ההסתדרות לא תתן את ידה יחד עם הממשלה לניידות והסבת עובדים ושינוי מיבנה לייצור וכו' - לא יהיה פתרון.

א. אבטבי: כמה שאלות: לדבריו האחרונים של ח"כ יגאל כהן אני מצטרף, בעיקר בנקודה האחרונה, כי זו הייתה התוצאה של המשק. בלי להשקיע מחשבה רבה, לא נפתור ולא כלום. אכן זה יפתור לטווח קצר - זה כמו אספירין - אבל בסוף אנחנו נתקל בבעיה של חפוקה. אם לא נעשה שינוי, ושינוי דרסטי, אז לדעתי לא תצליח התכנית הכלכלית משום שזה חייב להיות משולב בד בבד. חלק וחלק - לאחר מכן זה לא יצליח.

שמענו על הנושא של הייצוא מח"כ מודעי - על 2%-3% וכו': הרי באיזה מקום אנחנו אומרים לא ללכת. לדעתי, צריך לעודד את זה. לשבחה של החקלאות יאמר שהיא הגיעה להישג. אדם חייב לעבוד, ואם הוא עובד במרץ אז הוא מגיע לתוצאה.

לדעתי, צריך להתלבש לגבי העתיד על הנושא של תעסוקה, ייצור ותפוקה.

נאמר כי 300 מוצרים לא יתייקרו. איך עושים את זה? באיזה מקום אתה רוצה להשיג את יעדי הפיחות ולהוריד רמת חיים, אבל איך עושים את זה?

ועוד: מה עם הפיחות הזוחל? האם זה גרם להעלאת מחירים? יש כאלה שקובעים שנגרמה התייקרות של 6%. האם זה נכון?

לגבי הנושא של חסכון: הציבור חי בהרגשה שלכסף אין ערך רב. ואם זה כך, הרי שהוא קונה מותרות. אבל הוא מעוניין בחסכון. אכן הרגלנו אותו לחסכון, וזה לא מותרות.

מדוע אנחנו לא אוצרים ייבוא מוצרים שהם מותרות? מדוע מייבאים מקררים אורהיטים מחו"ל? לא צריך להביא דברים ולהציף את השוק, והאנשים קונים. לדעתי, צריך להרגיל את העם ולהחזיר אותו לייצור.

י. שערי:

לא ברור לי מה מטרח הבירור הזה. אני חושב שבבירור זה חייב להיות גם שר האוצר. זה ענין של מדיניות ונתקבלו החלטות. יתכן שיש צורך בהמשך בירור, אבל צריך להיות בהשתתפות שר האוצר.

אני לא חולק על המדיניות הכוללת של הממשלה. אמרתי, כי אני מסכים למדיניות הכלכלית של הממשלה, אלא שאני חולק על שני דברים - על אופן הביצוע, ולא אחזור על הדברים שנאמרו, כי הם היו חמורים, וזה לא בא מהדלפות, אלא מעצם הדבר שפורסמה ההתענינות והאנשים הסיקו מסקנות. יותר מזה, בטלוויזיה אמרו בערך מה שייאמר, כך שזה גרם שיומיים לפני כן אנשים התנפלו על חנויות. האנשים הוציאו כספים מתוך הנחה שהכל יהיה ב-50% יותר ביוקר, אפילו קנו "פיל".

ועוד דבר שאני חולק עליו שהוא - חלקיות האמצעים. כשיש פיגור בייצוא, עושים פיחות. למעשה, לא פיחות ולא מסים פותרים את כל הבעיות. אכן יש צורך בזה, אבל זה צריך להיות בתכנית יותר כוללת. אמנם מה שנעשה נעשה ולא היו בזה צעדים מרחיקי לכת כפי שקמה המהומה על 10% מס קניה. זה לא אמצעי דרסטי. מכל מקום, התנאים היו בשלים לביצוע תכנית יותר מקיפה.

לענין הייצוא: 10%, נאמר, שאינם פותרים את הבעיה. אבל זו לא בעיה תמורה שמקבל יצואן. אם הפיחות העלה ב-6%-7%, אז נשארו ליצואנים 60 אגורות.

אין חלוקי דעות שיש פחות מדי עובדים בייצוא לשם ייצוא. גם כעת חסרים 10 אלפים עובדים. אני יודע שלא ניתן להעביר אחת שתיים עובדים משירותים לייצור. אבל צריכה להיות בזה תכנית. צריך ליצור את התנאים.

לדעתי, אם לא תהיה מדיניות שכר אחרת, אם לא תהיה פנסיה ממלכתית ועוד - הרי שכל הדברים הללו יהיו בבחינת הצעות. אם מסכימים שיש צורך להוריד את מספר העובדים בשירותים, ששם יש לנו 43%, ולא רק בשירותים הממלכתיים; ובתעשייה יש לנו 25% - הרי שצריך ליצור את התנאים לכך.

אין ספק שזה לא ניתן לביצוע בלעדי ההסדרות

והתעשיינים.

ועוד נאמר שאחת מהסכנות שהיו צפויות לנו מ-1 באוקטובר, זה זריקת ניירות לשוק של אגרות חוב. למה לא הסכימה הממשלה להצעה כדי למנוע שהכסף הזה יזרום לשוק - לאפשר לבעלי העקרונות האלה להשקיע אותם מחדש? יש בעיה רצינית מאד שהחוב שלנו, של הממשלה, הוא צמוד, והוא הולך ותופח. סכום של מיליארד לירות ביום אחד מגיע לשוק. יש לעשות מאמצים שהוא לא יזרום, או שבעתיד אולי להוציא אגרות שלא יהיו באותם התנאים שישנם. כלומר, לומר לאלה שיש להם אגרות, שהם יהיו יוצאים מן הכלל. חשוב שחלק גדול לא היה מגיש את האגרות לפרעון.

לגבי מס קניה ומס ערך מוסף: אני קובל על זה. אני יודע שהטענה היא ש"אנחנו לא מוכנים עדיין". ועדת הכספים סיימה כבר את הדיון בחוק מס ערך מוסף --- (מ. נוידרפר: ועדת המשנה של ועדת הכספים גמרה, ולא ועדת הכספים)

מכל מקום, אני הייתי אומר לחכות חודשיים ולא לבצע מצב זה. לא הרגשתי ש-1 באוקטובר הוא כל כך גורלי. אם כן, הייתי אומר לחכות חודשיים גמר חוק מס ערך מוסף. מתי שננהג את מס ערך מוסף עלינו לדעת כי הוא ייצור בעיות. כך שהייתי מעדיף לחכות חודשיים, כי זה לא היה מזעזע את המדינה, ולא להטיל את מס קניה ולא להגדיל את העיוותים, שכן מס קניה הוא מעוות, כי הוא רוצה לפשט את הדברים האלה, לכן היינו צריכים לחכות חודש-חודשיים.

י. שערי:

בענין הסובסידיות: אני מסכים לכך שהסכמים צריך לכבד. אם הממשלה התחייבה כלפי ההסתדרות שעד ינואר לא להעלות את המוצרים אלה ואלה, למרות שזה לא נכון - צריך לכבד הסכמים כאלה. מה עדיף, פתיחת חוזי עבודה מחדש או לקיים חוזים כאלה משך עוד 3 חודשים - אז ברור שבענין זה צריך לבוא שינוי רדיקלי. אני לא אומר שצריך לבטל לגמרי את הסובסידיות, אבל מהי הפרופורציה? במחיר הסוכר מגיעים לממדים כאלה שאין כל פרופורציה.

אני עוד לא ראיתי צעד שחברים בהסתדרות לא ידרשו יותר. עוד לא קרה שיורם ארידור ירצה פחות --- (יגאל כהן: תביא אותו לשותפות. תכניס אותו למעגל האחריות)

אני אומר שצריך אמצעים יותר דרסטיים, אמצעים מהותיים, ולא רק "כבוי שריפות". הדברים האלה לא יתקבלו באהדה. כאשר יתעוררו כל הבעיות ויהיו סקנדלים ושבתות אז יאמרו שזה לא בסדר.

אני מסכם ואומר, שמה שאנחנו צריכים לדרוש מהממשלה הוא, שלא להסתפק באמצעים כלכליים. אתה לא יכול לטפל בקטע מסויים, שכן כך אתה מבזבז את האמצעים.

ג. קצב:
אני רוצה להתייחס לכמה דברים שהושמעו מפי חברים כאן: יש לי הרגשה שנציגי האוצר שמעו אותי בכמה הזדמנויות. אני רוצה להסב את שימת לבנו לכך שאם כולם מסכימים שהמצב המשקי הוא חמור מאד, אז אני פשוט שואלת את עצמי בכל הוויכוחים שלנו: אם כן, על מה המהומה?

אני רוצה להתרכז בכמה שאלות הנוגעות לנושא זה: אני יודעת שכולם דברו עוד בהסתדרות לפני הרפורמה במס הכנסה שהיה תמריץ לייצוא. וכך אמרו שצריך ללכת לרפורמה במס הכנסה. אם כן, הרי זה איננו אקט כלכלי שבו נקטה הממשלה. מתחילים לא להבין דברים. אלה הם דברים שאחרי שנוקטים בהם, אז כולם מתנגדים להם.

למעשה, אני הייתי היחידה שהתנגדתי למס ערך מוסף, אבל כולם רוצים בו. כאשר יוטל מס זה אז תראו איזו מהומה תקום בענין זה. היום זה שוב דבר. אז על מה הוויכוח? - אינני יודעת.

כולנו יודעים שהצעדים שעשתה הממשלה ביוני ונובמבר ופברואר, והאקט הרביעי הזה שנעשה לאחרונה - גם בוועדת הכספים וגם בוועדת הכלכלה נאמר שמוכרחים לנקוט בצעדים. אבל זה היה לפני כן. אכן היא נקטה בצעדים, ואני לא הייתי מאושרת מזה.

הממשלה הגיעה לה סדר על חוספת יוקר מחוץ לרפורמה, כאשר השכירים יצאו המקופחים ביותר מהסדר זה. אני עוד כעסתי על ההסתדרות לגבי 70%-75%. היא העלתה את התקרה. איזה חבילה נעשתה כאן? הייצוא גדל, הייבוא הופחת, הצריכה צומצמת --- (היו"ר י. הורביץ: מצב אידיאלי) משנה שעברה ועד היום חרדתי שתהיה אצלנו אבטלה. כלכלנים אינם מסכימים אתי. מר דברת יושב כאן והוא תמיד שומע אותי. אוי ואבוי למדינת ישראל מבחינה חברתית אילו היינו מגיעים לאבטלה. כיצד קרה שהלכנו לכל הצעדים האלה ולא הגענו לאבטלה?

ב-1972, ב-1973 וב-1974 היו פיתוחים, ואני לא יכולה להאמין להם. העלינו ל-23.5%. אחרי הכל נדמה לך שאתה יודע, אבל אתה בכלל לא יודע. אני יכולתי להצביע נגד מדיניות הממשלה, ואכן אמרתי זאת לסיעה שלי. ישבו וציפו שגם זה יקרה. לא מדובר במותרות, מדובר בגז, בחשמל ומס קניה. היום הוא מוטל לאו דווקא על מותרות. אינני יודעת אם מקרר של 14 קוב הנו בבחינת מותרות לזוג צעיר. לדעתי, זה לא מותרות.

נ. קצב:

לגבי הסובסידיות: כיצד הגיעו לסכום זה של 150 מיליון ל"י? אם יבטלו את הסובסידיות - כלכלן אחד באוצר אמר לי שבכל לירה נצטרך להחזיר 60 אגורות במידה שאנחנו מבטלים את הסובסידיה. זה תוספת יוקר --- (מ. מנדלבאום: זה יותר)

תוספת יוקר ניתנת בתור סובסידיה לנצרך, ואילו השכירים יעמדו עניים בפתח הדלת. ועוד: כאילו כל מקרי הסעד הם זקנים או שכולם אנשים משתכרים. נוסף לכל זה עוד יבוא מס ערך מוסף, שכן אז זה יכלול את הכל. אני חושבת שיהיה עוול הגדול ביותר אם אנחנו נטיל את מס ערך מוסף על הכל. בבקשה! רבין אמר שזה שבע שנים שמנות, ואם יבטלו את הסובסידיה לא תהיה בזה כל השפעה.

המצב הוא כזה שאתה פוגע באנשים שקונים יום יום את הלחם והחלב, ואין להם אפשרות לקנות את העוגות. מדוע הממשלה צריכה להרוויח מסוכר ובשר במשך למעלה משנה? שחיה לה זכות מוסרית בעניין זה. אם התייקר המצרך, שיחייקר. ואם הוזל, אז שיוזל. אני הייתי בעד מדיניות של עסקת חבילה. אבל אי אפשר כך, אלא יאה ירוש - יאה יעשה.

היה מחדל מצד הממשלה שלא התייעצה עם ההסתדרות שמייצגת את ציבור השכירים והעובדים. לכן צריך לחשוב יותר --- (י. מודעי: יש נציגי כנסת) אני לא רואה איזו ישועה מכל אלה שיושבים כאן.

אם אנחנו צפויים לניידות עובדים משירותים לייצור ולמנוע סכסוכי עבודה, הרי שכל מה שאנחנו צריכים לראות בתומרה רבה את אי שיתוף ההסתדרות. בלי שיתוף פעולה של ההסתדרות וציבור העובדים, לא יהיה ניתן לעשות ולא כלום.

א. יודין:
אנחנו כולנו אנשים די משכילים כדי לדעת שבעיית הסובסידיות היא מורכבת, ויש לה כמה וכמה פנים. אבל אני משוכנע שההסתדרות עשתה מעשה פטריטי בעל חשיבות ציבורית עליונה בכך שמנעה ביטול, או ביטול חלקי של הסובסידיה. אילו ההסתדרות לא עמדה בפרץ, והסכימה בתקציב המדינה שיצומצם באותם 300 או 300 - והיתה מחשבה על 500 - מיליון ל"י, אז אני חושב שזה היה יוצא בהפסד כלכלי פי כמה, שלא לחשוב על קטסטרופה כלכלית. מחר צפוי לנו יום עם ויכוח כלכלי בכנסת, לכן אני לא רוצה לעשות חזרה גנרלית בעניין זה. אינני רוצה עכשיו להרחיב את הדיבור על אוהן בעיות נכבדות שקשורות עם הצעדים האחרונים של הממשלה במדיניות הכלכלית. יש לי דעה, ואני מניח שהוויכוח גם לא יסתיים.

ברצוני לשאול את מר מנדלבאום: למה חותר משרד המסחר והתעשייה? נציגי החברה לישראל אמרו כי אין ממה להשקיע. בין אם טענה זו נכונה או לא נכונה, השאלה במקומה - למה חותר משרד המסחר והתעשייה? האם יש תכניות להגדיל את התעשייה הלאומית?

(ב) איך אתם חושבים להגיע לתוצאות? מה הם הענפים? מי הם המשקיעים? מה הן בעיות המימון אם אין משקיעים באופן?

ברצוני לדעת אם יש איזה טיפול שהוא. האם יש איזה נסיון של טיפול אופרטיבי מהממשלה חותרת אליו? אני יכול לומר כי בעוד 3-5 שנים הבסיס התעשייתי יהיה כך וכך, ואז ידע המשקיע מה המעמסה של הבטחון שהוא ישא וכו'. אבל אני מצטער לומר כי יש לי ספק רב אם תכנית כזו קיימת ואם איננו חיים על פי הסתמכות שמדיניות פיסקלית - פיחות - היא ממילא תפעיל נעלמים. (י. מודעי: כסף ישנו. האם אתה מדבר על תכנית שהיא לא טובה?)

אני שואל, מה התכניות של הממשלה במונחים מקצועיים לגידול ענפים תעשייתיים בארץ? מניין לקחת מימון וכו'? מה היעד?

זאת ועוד: אנחנו מדברים כל הזמן על תכניות ייצוא. כל בעיית הייצוא היא ממש אויר לנשימה. לכן אני שואל: חוץ מתכניות של עידוד כספי, אם בדרך של פיתוחים דרסטיים ואם זוחלים, או בדרך של פרמיות וכל אותם דברים שכרגע אינני מתווכח עליהם - אני שואל: מהו המנגנון שנרתם לענין הייצוא ומעודד ומכוון ומדריך ואומר באילו ענפים כדאי לפתח או לא?

בא משקיע פוטנציאלי מחו"ל - איך נעשה הטיפול שלו בבעיות של הייצוא?

בפני מה עומד יצואן בכוח?

לפני שנה בערך הטילה הממשלה הגבלות אדמיניסטרטיביות על חלק מהייבוא. מבחינה כלכלית בודאי יש ויכוח על כן או לא, אבל מבחינת מוראל ציבורי - זה היה אחד הצעדים החיוביים. אני רוצה לדעת, מהו הסיכום של הגבלות אלה? מה זה נחץ? האם יש לממשלה תכניות של חסכון במטבע חוץ כדי להמשיך במדיניות של הגבלות אדמיניסטרטיביות לגבי אותו ייבוא שאיננו חיוני?

למר נוידרפר ברצוני להציג שאלה: היה ויכוח על כמה מיליארדים של הון שחור מהלכים בשוק, ואז היו מכסימליסטים ומינימליסטים, אבל כולם היו בדעת שיש מיליארדים של הון שחור. אינני רוצה להתווכח על כיצד הגענו להון שחור זה של מיליארדים. אבל פה קרה אחד הכשלונות שהיו בענין זה. אם כן, מה התכניות לגילוי ההון השחור? לטיפול בו לעתיד? מה תשובת האוצר לבעיה זו? מה היא מחוונת לעשות?

ע. הדר:

כשאני שומע מדי פעם את הדיבורים האלה, אני מתרשם שאנחנו איננו מבינים במה אנחנו עוסקים. כיצד אנחנו מחלקים את העוגה, ומי נהנה פמנה וכו'. כך שהיננו יושבים כפי שאנחנו יושבים מדי פעם.

אני יוצא מהנחה שאין לנו כסף כדי לוותר על כמה דולרים ולמשוך תקופה נוספת. אבל אם המסקנה היא שהגענו לתחתית החבית, אז צריך לעשות משהו. ח"כ מודעי צריך לומר אם ההיטלים הם צודקים או לא צודקים, אבל אני לא רואה את התשובה.

אני חושב שהבעיה שלנו היא זו, שאין לנו ברירה אלא להוריד את רמת החיים; ב) להגדיל את התפוקה. (יגאל כהן: אולי נחזיל בזה?) אני מוכן. אין לקחת את העניין? כולם מחפשים. לא ירצו להוריד את רמת החיים. עובדים היום 8 שעות. שמעתי גם שעובדים 200 יום בשנה, לעומת העובדים החקלאיים שעובדים 350 או 330 יום בשנה. משום כך התמונה היא כזו. אל לנו ללכת ל-200 ימי עבודה. אכן הגענו להישגים סוציאליים ואנחנו מתפארים בהם, שכן הם מהמפוארים בעולם. לעומת זה, משגוררים, נותנים טובות הנאה שהם לא שלנו. מכל מקום, אנחנו ניראה תמיד כשוטים עד שנשתעבד.

האם יש היום להסתדרות דעה? זה ממש מצחיק! אנחנו נתונים במצב מסויים. אין עוצרים את העגלה הזו שהיא בריצה נוראה? הממשלה כמעבד, או ההסתדרות והמעבידים הציבוריים, המועצות האזוריות ועוד - לא ידעו להיאבק.

למעשה, עובדי הייצור בחעמיה מקבלים את התמורה הכי נמוכה. לא במקרה מקבלים אנשי השירותים יותר. הממשלה נכנעה להם מיד, וכך הגענו לפער הזה. עכשיו אנחנו רוצים לדון כיצד לעצור את הפער. עובדי הטכניון שבתו. לפני שהוא שובת, אתה נכנע. כך הגענו לאנשי השירותים שמקבלים כפי שמקבלים. ומה הפלא? תטיל היטל כזה, מחר נחזור לאותו מצב.

אם לא נתפוש את הענין ביסודו, אז יבואו שוב. במס ערך מוסף תהיה "חגיגה". ליברלים עצמאיים - אחם חרקדו על חבל, מכל מקום אני חושב, שאנחנו מתחמקים מהנושא.

לבסוף אני אומר, הבעיה היא בעיית ייצור, בעיית ייצוא, ולא 2 דולר. חן לו "פור". שיהיה מיליונר, לעומת אחר שסובל חרפת רעב. אם תתן חוספת מלאכותית, כמה יעלה לקופה זו? - אפס! התמורה לא תעלה לקופה. (א. דברת: יש בזה טעות אריטמטית) אם לא תתן תמורה גבוהה לאנשי הייצור לייצוא, תקפיא אותו לחלוטין. לא תשיג תשובה. אבל אני רואה בזה את התשובה.

אם מישהו יהיה מוכן להתמודד עם העובדים, אז קודם כל יש להעלות את הפריון; (ב) לעודד את הייצוא ככל האפשר; (ג) ניתן היום להטיל מס על כספים שחורים של מיליונות צמודות. למה שלא יוטל על זה מס? אני לא בטוח שההסתדרות תסכים לזה. אבל אני בעד זה שיכללו את קופות הגמל, מפני שעובד ציבור בנהלל צובר לפרישתו רבע מיליון ל"י. הוא יחיה מרבית עד תום ימיו. אבל להוריש לבניו - זה לא. אני מתמצה בעניין זה במושבים. על כל פנים, אדם שפורש מגיע לסכום ענק. מדוע שהוא לא ישלם? על אחת כמה וכמה לגבי הכסף השחור.

גם על בעלי תעשייה צריך להטיל מסים. אני יודע שבכל העולם מעודדים תעשייה כדי שתתן תעסוקה. תטיל מסים כבדים על משקיעים. הם לא ילכו למקומות אחרים. חלק נכבד מחזיק קופות גמל. אנחנו באנו להבטיל לו קיום, אבל שלא יצא מיליונר מהקופה.

לח"כ יודיץ אני רוצה לומר - אני שומע אותך. אני רואה אותך כדובר קלאסי של העובדים. אבל באיזה מקום לא מסתדר. כאשר אנחנו חיים חיים פרזיטים - שכן אנחנו עובדים וחיים ממתנה של אחרים בארצות הברית, שלהם אין עבודה שם. זה לא מוסרי. לכן אנחנו צריכים להיות קצת בצניעות, משום שהוא עצמו חסר עבודה שם.

לגופו של עניין: מה שעשתה הממשלה, תבורך.

לדעתי, צריך לעשות יותר.

י. פרנק:

מדובר בייצור ובייצוא. רצייתי להסב את תשומת לבכם ש-80% מכלל בוגרי בתי ספר מקצועיים, ואף למעלה מזה, שאינם נשארים במקצוע. הם הולכים לשירותים, כי בשירותים מצבם יותר טוב מאשר עובדי ייצור. אם כן, יש צורך לקצץ בניירת. גם במס ערך מוסף יצטרכו להוסיף עוד כמה אלפי פקידים בכדי להחזיק את הניירת הזו. ואכן כך יהיה. אז למה שיעברו לייצור?

דוקא כעת בטלו את הלוואות הפיתוח באזורי המרכז, בזמן האינפלציה עצומה. כך שאין לך אפשרות להחזיק במה שיש לך. הכל החייקר, והתייקר באחוזים ניכרים. במה מעודדים את התעשייה? כיצד זה יתכן?

כל אלה שישבו פה לא הזכירו כיצד אפשר לקיים תעשייה עם 40%-50% של פקידים טובים? האם אחם יודעים מה שנעשה? בתעשייה זעירה ובבתי מלאכה האנשים נזרקים ממש לשוק השחור על מנת לקנות חומרי גלם. בבתי המלאכה עובדים, והתוצרת לא ירדה, כי בעל הבית עובד יחד עם העובדים, והם עובדים למעלה מ-8 שעות ביום.

הינ"ר י. הורביץ:

אני מסכים שהבעיה היא לא בעיה של גזרות או של צעדים אחרונים. אלא השאלה היא לאן אנחנו הולכים? נעמיד פנים בפני עצמנו שמה שאנחנו דנים, נקבע שזה גורלי למדינת ישראל, ולא מה אומרים בחוץ. מה שיאמרו, זה לא מעניין אותי. אני מתכוון לקבוצת הפרופסורים. לפחות נאמר מה היינו רוצים אילו היה ניתן בידינו לעשות? אני יודע שישנם פטליסטים, אבל בסופו של דבר מדינת ישראל לא תגיע לפשיטת רגל, אלא תגיע למצוקה בלתי נסבלת, ויהיה מי שירפא את זה. יבוא יום שקנבל עזרה. גם הפממל האמריקני לא ירשה לעצמו להביא להפיכה חברתית, חלילה, וכו'.

היו"ר י. הורביץ:

יש כאלה שאומרים "אל תגזים בדאגה".

אבל תן לה את הערך שלה. אנחנו לא הולכים על פי תהום.

אני אומר שיש שתי דרכים: האחת, אני

שומע - נניח, דברי בן-אהרן, אם אני מביין אותו היטב. אני מעריך את כושר ביטויו - עד כמה שאפשר לחלק את הרכוש וההון ולסחוב בשוויוניות במידה רבה שתפתור את הבזבוז; הדרך השנייה אומרת, שהערך העליון הוא - לא להיות תלוי באחרים.

מה שהוא (בן-אהרן) מציע, אני חושב שזה

לא ניתן - שלא יבואו משקיעים, ושנתחלק, וכך לנסות להעלות את פריון העבודה - אולי אני מדביק את הדברים לבן-אהרן שלא בצדק. נעשה צדק יותר לחלשים. לחתוך מהבשר השמן.

אין לי ספק שהשקעות חיצוניות לא תבאנה.

אולי מילוות ממשלתיות יהיו. הערך העליון שלנו הוא לא להיות פרזיטי, ולא להיות תלוי עד כמה שאפשר באחרים. היום אצלנו זה התפתח, והגענו למצב שכל מי שיגיד לנו מה שרצה - אנחנו תלויים במילוות, במיבנה פרזיטי עליון. על בילוש כועסים. יש שביחת האטה. לא מה גילו, אלא למה אומרים, למה מעליבים, כך שאנחנו חייבים לומר לעצמנו שאנחנו לא עובדים.

לגבי שירותים: יש מי שאומר שאיי.בי.אם.

זה שירותים. מה שאמר פה ח"כ עמוס הדר, הכל נכון. אנשים רוצים ללמוד משפטים. מדינת ישראל מממנת הון - מעל 5000 ליי לשנה לכל מי שלומד משפטים. (מ. נוידרפר: על כל 500 נפשות בארץ, גברים נשים וסף, יש עורך דין אחד).

כל זה נעשה בעצם ידונו. ב"חלם" שלנו

חיים בסיוט.

ועוד: אינני מביין את המצב עם אגוד

מועצות אזוריות. אילו הייתי נציג ההסתדרות ורואה לאן זה מוביל אז הייתי אומר כמו שעשו ב-איי.בי.אם. אלה שיצאו לפנסיה, יצאו למעשה, העבירו אנשים ממשק למשק. אין לנו ברירה. זה משק שלנו. אילו הייתי חבר הוועדה המרכזת הייתי אומר לאדם שהוא בן 60 ללכת זה לא פשוט. חיים ללא תוחלת. וזה לא חיים. אם תוחלת החיים גבוהה, אז צריך להיות עם תוחלת וללא חיים.

למה האופוזיציה לא יושבת בוועדה המרכזת?

אומרים "למה אין לך אחריות?" מדוע אתה מנדה אותי מההסתדרות ודורש ממני אחריות? אני מצטער, האחרון שיכול לדרוש הוא ח"כ יודין, התובע אחריות מאיש האופוזיציה. אני אומר: רבותי, אם הערך העליון זה האדם שמרוויח ולא מביא להפסד; חברה ציבורית או חברה ממשלתית שמפסידה, היא גורמת עבירה לאומה; ואילו אדם שמרוויח יש לו ערך. ואם הוא מרוויח, אז צריך להתלבש עליו. מכת גבייה - שתהיה מכת גבייה, אז יש מה לעשות. אני שומע שיש ועדת חשובה - ועדת מכרזים - שהיא ו-150 איש יקבעו למי מוסרים את הביצורים. שנהיה שקטים. אני מעדיף את איש הווילה שעשה 3 וילות מאשר זה שעשה מוסד והפסיד. ואם הוא הפסיד, אז הפך לעבריין כי הוא לא עמד במחירים. אני רוצה שתהיה התחרות במחיר, ושם הכנסה יעסוק בוילות. עובדה זו באה להרגיע את הציבור באופן אידיאולוגי. אבל מה זה שייך לעניין?

שייבדק ענין הרווחיות. שייבדק ענין המס.

אני לא רוצה שתהיה דמגוגיה.. נבדוק את המחיר שנתנו עבור העבודה. אם לא גבה מס, אז צריך להכותו על האחוריים.

לפני 80-100 שנה רוקפלו ואנשיו סללו

בנבדה פסי רכבת. אנשים מחו - קופת חולים לא היתה שם - עשו נבזיות, דרכו על גוויות, אבל סללו מיל ליום. ואילו אצלנו, עם הציוד הכבד, מבאר-שבע לדימונה סללו את הרכבת במשך 4 שנים.

היו"ר י. הורביץ:

אם נראה בפיריון העבודה את הרווח וצריך לדאוג לתנאים, אז אין ממה. אילו היה, אז הייתי אומר שנמשיך בשיטה זו עוד כמה שנים.

אני בחרתי בסולל-בונה. הוא בנה לי את מפעל טנא-נגה. עשייתי מכרז ובחרתי בסולל-בונה. אני מדבר נגד הגישה ולא נגד סולל-בונה. אם גוף ציבורי לוקח מחיר גבוה, זה לא עדיף. אם המניע האמיתי הוא לדרוך על הרגליים של עצמנו, אז נסחדר. אבל השאלה היא, אם יש לנו עצמנו.

לדעתי, כל הגישה מובילה אותנו לאבדון. בסוף יהיה שנגיע למאזן תשלום כזה שנאכל פיתה ולחם. כל עוד נדמה לי שיש לנו זמן, נעשים דברים.

לפני הסלת הגזרות האחרונות רצה כל הארץ לאגור. כך היה בפעם זו וכך היה בפעם הקודמת. על כל פנים, השור בקרניים הוא פיריון עבודה, הגברת הייצור ולעבוד איפה שצריך לעבוד. צריך לעבוד עבודה יצרנית. לומדים, מסתדרים. אבל רק דבר אחד לא קיים - המוטיבציה העקרית לחיות בכוחות עצמנו. זה לא קיים.

ועתה, ברצוני להודות לח"כ פרנק על נאומו הראשון בוועדת הכלכלה.

ברצוני לציין כי אנחנו הזמנו את השרים והם לא באו. אבל היינו רוצים שבדיון זה שהוא החשוב ביותר, שהוא נוגע לגורל המשק - ששרי המשק והכלכלה ידעו כי אנחנו מתפלאים שהם לא באו. אנחנו מבקשים ממכם שתעבירו להם את זה.

ד"ר מ. מנדלבאום:
אענה על דברים שקשורים במשרד שלנו. אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהזמין אתם לתערוכת "שבוע המתכת". אתם מוזמנים לתערוכה זו שנמצאת ב"הילטון". אני ממליץ שהוועדה תבקר שם. אם הוועדה רוצה לבוא במרוכז, בבקשה. מכל מקום, חשוב מאד שהוועדה תראה מה עושה התעשייה שלנו. יש שם הישגים גדולים בשטח ייצור הציוד, בעיקר של התעשייה האוירית.

היתה משלחת של הפנטגון, והם התפעלו. נעשו כמה עסקות פנימיות. משלחת זו לא באה ממש לקניות, אבל הם ישלחו אנשים לקניות, ואני יודע שהדברים האלה מתבצעים. בהסכם שנחתם בין השר רבינוביץ לשר האמריקני סיימון צויין שאנחנו מוכרים כארץ שממנה קונים עבור הצבא האמריקני בחו"ל. בהזדמנות זו אנחנו מתחילים לזכות לעסקות רציניות. ולא רק הצבא האמריקני קונה את זה.

אני חושב שהבעיה של התעשייה וגם של כלי התקשורת מקבלים כיסוי גדול. אבל הדברים היום-יומיים אינם מקבלים את מלוא הכיסוי. אנחנו הזמנו את הטלוויזיה, ובאה רק הטלוויזיה הערבית. העברית לא באה.

באו 280 איש מחו"ל - באו מ-ג'י. ומיונייטד אייר-קרפט ועוד. כולם נמצאים כאן. הסיבה לכך היא ש-130 חברות אמריקניות שהשקיעו בישראל בתעשייה - חוץ משתיים - עשו עסקים טובים. אנחנו רואים שדוקא אלה שבאו למטרות עסקים בצורה טהורה - דוקא הם מלאי שבחים עלינו. לעומת זה, יש לאנשים שלנו טענות - אולי טענות צודקות - אבל אנחנו נמצאים על המפה בתעשיית המתכת בעולם. זה העשייה מכובדת, אבל נזכור גם את גודל ארצנו. בסך הכל אנחנו מונים 3 מיליון תושבים. כאשר היה כאן פיטר שור, אמרנו לו את זה, אז אמר שצריך לקחת את זה בחשבון איפה שאנחנו עומדים.

3.5 מיליארד ל"לשנה מושקעים לפיתוח העשיות. אנחנו מפרסמים חכנית ל-4-5 שנים, כאשר היא מעודכנת, והיא מבוססת על גידול כמותי של תעשייה של 10% לשנה לגבי התפוקה; 15%-20 ביצוא. חוץ מהשנה, אנחנו עלינו על התחזית הזו כאשר ההשקעות לא יורדות. אבל אין מספיק משקיעים מחו"ל. הסיבה נובעת מהשפל הכלכלי השורר בעולם, ומהתסכול הקיים בכל העולם המערבי, ולא צריך לזלזל ממה שקורה שם; זה נובע מסיבות פוליטיות. האנשים שרוצים להשקיע חוששים מאי-בטחון, וזה די מפריע. מכל מקום, הם רואים שלא רק נלחמים, אלא שמתפתחת אצלנו תעשייה. (ג. בן-ישראל: הערים שלנו בטוחות יותר מהערים שלהם). "אם ג"י. סי. יכול לעבוד, אז גם אני יכול לעבוד כאן". עשה עליהם רושם שיש פה 120 חברות שעובדות. "מוטורולה" ישראל עובדת פה, וזה אכן עושה רושם רב. זהו דבר חשוב מאד. ואני חוזר וממליץ שתבקרו את התעשייה הזו. היא קלטה 4500 עובדים. לולא ההתפתחות שלה, אז הייתה פליטת עובדים. "לבידי אשקלון" פטרו עובדים, אך הם נקלטו שם.

גם היום יכלו לקבל הזמנות ייצוא. דוגמה של אחת התעשיות היא מפעל בית-שאן - רוצים להוציא כמה עובדים כי הם אינם יכולים לעבוד במשמרת שניה. זה נכון בכל תעשייה ותעשייה. כך אנחנו נמצאים במצב התפתחות התעשייה הקיימת.

אנחנו, מצד המשרד, חושבים להאיץ את קצב התפתחות התעשייה, וזה בהתחשב עם מאזן התשלומים. אנחנו מודעים לכך שאנחנו עומדים במגביל לכוחות. מדברים על צדק חברתי, אז רוצים לארגן את כל המשק בהתאם לכך. צריך למצוא איזון בין כל צרכי המשק וללכת בכיוון הנכון. אנחנו חושבים שיינתן ליותר לגידול הייצוא לחו"ל מבחינת ההשקעות. אנחנו מודעים לכך שאנחנו נמצאים בכוחות מוגבלים. מכל מקום, אנחנו משתדלים לכוון נכון.

מה קרה בתעשייה ש-25 שנה של התפתחותה, עם שפע של כוח אדם אשר לא יחזרו בעתיד? - באמצע שנות ה-50, כשהיתה אבטלה גדולה - אתם זוכרים מה שהיה במגדל-העמק. היתה עליה גדולה אז, באמצע מבצע סיני, שלאחר מכן החל הפיתוח; אחר כך, אחרי מלחמת ששת הימים - היה לתעשייה כוח עבודה בשפע מהשטחים. בעתידה תהיה התפתחות התעשייה מותנית בקליטת כוח אדם בצורה התחרותית בגלל צרכי הבטחון וצרכי כוח אדם בשטחים אחרים. עלינו לפתור בעיה זו. הכיצד?

בגידול ההון. כוח אדם הרצוי צריך להיות בתעשייה 20%-80 בהשקעות. צריך להגדיל את ההשקעה לעובד. צריך לפתח השקעה לעובד עם מעט עובדים. בשיטה זו אנחנו נגיע לצמיחת התעשייה. אסור בשום פנים ואופן להרע את חנאי התעשייה. אנחנו נמצאים בוועדה זו. בוועדות אחרות עושים חישוב כמה למעשה עולה למשק הכוונה למשק תעשייתי מודרני שכל העולם מתחרה עליו. אנחנו מדברים עם ידע מוגבל בטכנולוגיה. זהו שטח שלוקח עשרות שנים. כולל הוצאות של מיליארדים למחקר ופיתוח. צריך להתייחס במלוא הכבוד, התבונה והתהודה החברתית. אנחנו צריכים להקנות לעצמנו תודעה שגם משקיע חוץ צריך לקבל בסבר פנים יפות. אני מדבר עם כל הגופים במשק אצלנו, ואני רואה כי צריך לשפר את האוירה כלפי המשקיע. הוא לא צריך להבהל מאתנו. משקיעים הולכים לקרית-שמונה ונבהלים. הם נבהלים מהמועצה. הם נבהלים מהמשרד, מהעוצמה, וכאן אולי עלינו לשנות את החוק. אנחנו צריכים להראות להם שחוקים לעידוד השקעות הון יהיו חוקים יציבים, ולא נשנה אותם לרעה.

אני חושב, שלאור מה שקורה היום - שיש רגיעה בטחונית - עתידים לבוא משקיעים נוספים. הנה, בשבוע המכתב באו לכאן מעבר למשוער. השקעות חוץ נבלמו בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

לגבי הייצוא: הפיחות איננו הדבר היחיד. אנחנו צריכים להתארגן מחדש בייצוא לייצוא. בממשלה קבלנו תקציב נוסף ואנחנו עומדים לחזק את המנגנון לקיום הייצוא. זה ייעשה דרך הנספחים הכלכליים שלנו. אנחנו ננתן עזרה לייצואנים בהקמת משרדי מכירה ומחסנים במקום. יש התעוררות והם גם כל ישתחפו בזה.

בחודש ספטמבר החברר כי הייצוא במזון החל להעלות ב-17%. זה היה כתוב בהודעה. מה שירד היה ענין הדלק. היום הדלק זה לא מוצר מבוקש. זה כולל יהלומים. יש שיפור מסויים במצב השוק. שמענו מפיטר שור שאמר כי אנחנו צריכים לשמוח.

זאת ועוד: אנחנו טרם פתרנו את בעיית המימון בייצוא. ב-40% רבית לא יהיה ייצור. במצב כזה בעולם אנחנו צריכים לתת אשראי לקונים שלנו כדי שיקנו אצלנו. כאמור, אנחנו צריכים להקים מחסנים בחו"ל וזה דורש הון חוזר לתעשייה. אני חושב שצריך לתת את זה במועד הנכון ובכמות הנכונה. אני חובע מכל המוסדות שקשורים בזה. שיעלו את הנושא של התעשייה והייצוא. אנחנו מהווים חלק מהענין הזה.

יש לנו רשימה של משקיעים פוטנציאליים שמוכנים להשקיע. אדם שיש לו רק כסף ואיננו מתמצא במקצוע וגם לא ידע, הוא מסתכן. באים יהודים ואומרים שיש להם כסף, אז אנחנו מכניסים אותם לשותפות. בשנות ה-60 לא נהגנו כך, לכן זה לא הצליח.

לא רק ידע טכנולוגי צריך, אלא גם הכרת שוק, טכנולוגיה, תעשייה - וכל אלה הנם דברים לא פשוטים. אם יש מסווייה אז האיש יכול ללכת לזה. מה שלא כן בתעשייה.

יש לנו פרויקטים ענפיים. במזון - אנחנו אומרים שאנחנו מעוניינים בהקפאת מזון, ייבוש ע"י הקפאה. אנחנו מעוניינים במתכות מיוחדות. אנחנו מעוניינים ב"משיין-טורס". אנחנו לא נעשה פרויקט ונאמר לאיש שכך וכך צריך להשקיע, או כך וכך צריך כוח אדם וכו', ולאחר מכן שהוא יצליח. יש לנו קיבוצים, אבל לא פרויקטים כאלה שמחר כבר יזמינו אצלם את המכונות. גם ארצות פעילות אחרות - כמו אירלנד - לא מגיעות לדברים ממשיים.

היו"ר י. הורביץ: אני מבין שלא נוכל לשמוע היום גם את נציגי האוצר וההסתדרות. לכן אנחנו נקיים ישיבה נוספת להמשך דיון זה - בשבוע הבא ביום ה', בשעה 10.00, כאן.

חודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.